

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

LAILA MEDINA

23 päivänä maaliskuuta 2023¹

Asia C-83/22

RTG

vastaan

Tuk Tuk Travel SL

(Ennakkoratkaisupyyntö – Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Cartagena (Cartagenan alioikeus nro 5, Espanja))

Ennakkoratkaisupyyntö – SEUT 267 artikla – Direktiivi (EU) 2015/2302 – Matkapaketit ja yhdistetyt matkajärjestelyt – 5 artiklan 1 kohta – Ennen sopimuksen tekemistä annettavia tietoja koskevat velvoitteet – Liitteessä I olevat A ja B osa – Vakimuotoinen tietolomake – 12 artiklan 2 kohta – Matkapakettisopimuksen peruuttaminen – Väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet, jotka vaikuttavat merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen – Covid-19 – Oikeus kaikkien matkapaketista suoritettujen maksujen palautukseen – Matkustajan esittämä osittaista palautusta koskeva vaatimus – Kansallinen tuomioistuin – Tuomioistuimen viran puolesta suorittama tutkimus – Kansallisen prosessioikeuden periaatteet

1. Matkailuala ja turismi kuuluvat aloihin, joihin covid-19-pandemia vakavimmin ja välittömimmin vaikutti.² Epävarmuus, jonka pandemia aiheutti, ja sen pikainen leviäminen maanosasta toiseen johtivat siihen, että monet matkustajat peruuttivat matkapakettisopimuksensa jo ennen kuin hallitukset toteuttivat kiireellisiä toimenpiteitä ja rajoja suljettiin. Tämä epävarmuuden ilmapiiri herätti epävarmuutta matkapakettisopimuksen sopimuspuolten oikeuksien ja velvoitteiden täsmällisestä ulottuvuudesta sekä vaikeutti erityisesti matkustajien mahdollisuuksia käyttää oikeuttaan peruuttaa sopimus peruutusmaksua maksamatta direktiivin 2015/2302³ 12 artiklan 2 kohdan nojalla.

2. Tätä taustaa vasten nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö tuo esiin puhtaasti prosessioikeudellisen kysymyksen. Se liittyy tuomioistuinten toimivaltaan tunnustaa viran puolesta oikeuksia, joita kuluttajilla on direktiivin 2015/2302 perusteella, ja erityisesti matkustajan oikeuden peruuttaa sopimus peruutusmaksua maksamatta väistämättömissä ja poikkeuksellisissa olosuhteissa kyseisen direktiivin 12 artiklan 2 kohdassa vahvistetuin edellytyksin. Se tuo esiin myös kysymyksen siitä, pitäisikö tuomioistuimella olla toimivalta

¹ Alkuperäinen kieli: englanti.

² Ks. tarkemmin UNWTO, *Secretary-General's Policy Brief on Tourism ja COVID-19* (saatavilla verkkosivuilla <https://www.unwto.org/tourism-and-covid-19-unprecedented-economic-impacts>).

³ Matkapaketeista ja yhdistetyistä matkajärjestelyistä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 90/314/ETY kumoamisesta 25.11.2015 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/2302 (EUVL 2015, L 326, s. 1).

määrätä viran puolesta maksettavaksi kuluttajalle enemmän kuin tämä on vaatinut varmistaakseen hänelle kyseisen direktiivin nojalla matkustajana kuuluvien oikeuksien tehokkaan käyttämisen.

3. On olemassa runsaasti vakiintunutta oikeuskäytäntöä, joka koskee kansallisten tuomioistuinten valtuuksia ratkaista viran puolesta, onko sopimusehto kohtuuton. Tämä oikeuskäytännön haara, jonka taustalla on heikomman sopimuspuolen suojelun näkökohtia, sisältää muutamia unionin kuluttajansuojalainsäädännön urauurtavia tuomioita,⁴ kuten Océano Grupo,⁵ Cofidis⁶ tai Aziz.⁷ Tuomion Océano Grupo on katsottu olevan ”vahva keino poistaa kohtuuttomuutta ja palauttaa sosiaalinen oikeudenmukaisuus sopimusoikeuteen”,⁸ kun taas tuomio Codifis on ollut inspiraation lähteenä jopa taiteelle.⁹ Sen jälkeen, kun tätä oikeuskäytännön linjaa on kehitetty ja vakiinnutettu yli kahden vuosikymmenen ajan, viimeisimmissä tuomioissa keskitytään selventämään viran puolesta tehtäviä päätöksiä koskevan oikeuskäytännön piirteitä ja saatetaan tehokas kuluttajansuoja ja prosessioikeuden perustavanlaatuiset periaatteet keskenään tasapainoon toisinaan herkällä otteella.¹⁰ Tästä näkökulmasta vaikuttaa siltä, että viran puolesta tehtäviä päätöksiä koskeva oikeuskäytäntö on saavuttamassa kehityksessään ”kypsyysvaiheen” tai, kuten eräs kirjoittaja osuvasti esittää, ”valistuneisuuden”.¹¹ Nyt käsiteltävä asia kuuluu tähän vaiheeseen.

⁴ Ks. Terry, E., Straetmans, G. ja Colaert, V. (toim.), *Landmark Cases of EU Consumer Law, In Honour of Jules Stuyck*, Intersentia, Cambridge – Antwerpen – Portland, 2013.

⁵ Tuomio 27.6.2000, Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346; jäljempänä tuomio Océano Grupo).

⁶ Tuomio 21.11.2002, Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705).

⁷ Tuomio 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164). Ks. tapauksen yksityiskohtainen tarkastelu kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyä koskevassa asiayhteydessä Fernández Seijo, J. M., *La Tutela de los consumidores en los procedimientos judiciales, Especial referencia a las ejecuciones hipotecarias*, Wolters Kluwer, Barcelona, 2013.

⁸ Nicola, F. ja Tichadou, E., ”Océano Grupo: A Transatlantic Victory for the Consumer ja a Missed Opportunity for European Law” teoksessa Nicola, F. ja Davies, B. (toim.), *EU Law Stories, Contextual ja Critical Histories of European Jurisprudence*, Cambridge University Press, 2017, s. 390.

⁹ Emmanuel Carrèren romaanissa *D'autres vies que la mienne* (Folio, 2010) kuvataan ranskalaisen tuomarin Etienne Rigalin, joka esitti ennakkoratkaisupyyntönsä asiassa, jossa annettiin 21.11.2002 tuomio Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705), henkilökohtainen tarina. Kirjan perusteella kuvattiin puolestaan elokuva *Toutes nos envies* (2010) (ohjaaja Philippe Lioret), jossa pääosaroolin tuomarina esitti Vincent Lindon.

¹⁰ Ks. Werbrouck, J. ja Dauw, E., ”The national courts’ obligation to gather and establish the necessary information for the application of consumer law – the endgame?”, *European Law Review*, 46(3), 2021, s. 331 ja 337.

¹¹ Poillot, E., ”Cour de justice, 3e ch., 11 mars 2020, Györgyné Lintner c/ UniCredit Bank Hungary Zrt., aff. C-511/17, ECLI:EU:C:2020:188” teoksessa Picod, F. (toim.), *Jurisprudence de la CJUE 2020: décisions et commentaires*, Bruylant, 2021, s. 966 (”*âge de raison*” alkuperäisessä ranskankielisessä versiossa).

Asiaa koskeva lainsäädäntö

Euroopan unionin oikeus

Direktiivi 2015/2302

4. Direktiivin 2015/2302 II luvun otsikkona on ”Tiedotusveloitteet ja matkapakettisopimuksen sisältö”. Kyseisen luvun alla 5 artiklassa, jonka otsikkona on ”Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ennen kuin matkustaja sitoutuu matkapakettisopimukseen tai muuhun vastaavaan tarjoukseen, matkanjärjestäjä, ja myös matkanvälittäjä, jos matkapaketti myydään matkanvälittäjän kautta, toimittaa matkustajalle vakimuotoiset tiedot liitteessä I olevassa A tai B osassa esitetyllä asiaankuuluvalla tietolomakkeella ja, jos tätä voidaan soveltaa matkapakettiin, seuraavat tiedot:

a) matkapalvelujen pääominaisuudet:

--

g) tiedot siitä, että matkustaja voi purkaa sopimuksen milloin tahansa ennen matkapaketin alkamista maksamalla 12 artiklan 1 kohdan mukaisesti kohtuullisen peruutusmaksun tai, soveltuviissa tapauksissa, matkanjärjestäjän edellyttämät vakiomääräiset peruutusmaksut;

--

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen on annettava selkeästi, ymmärrettävästi ja näkyvästi. Jos tällaiset tiedot annetaan kirjallisesti, niiden on oltava helposti luettavassa muodossa.”

5. Direktiivin 2015/2302 12 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että matkustaja voi purkaa matkapakettisopimuksen koska tahansa ennen matkapaketin alkamista. Jos matkustaja purkaa matkapakettisopimuksen tämän kohdan nojalla, matkustajaa voidaan vaatia maksamaan asianmukainen ja perusteltu peruutusmaksu matkanjärjestäjälle. --

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa säädetään, matkustajalla on oikeus purkaa matkapakettisopimus ennen matkapaketin alkamista peruutusmaksua maksamatta, jos matkakohteessa tai sen välittömässä läheisyydessä vallitsevat väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet, jotka vaikuttavat merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen tai jotka vaikuttavat merkittävästi matkustajien kuljetukseen matkakohteeseen. Tämän kohdan nojalla tapahtuvassa matkapakettisopimuksen purkamisessa matkustajalla on oikeus siihen, että hänelle palautetaan kaikki matkapaketista suoritetut maksut, mutta hänellä ei ole oikeutta lisäkorvaukseen.”

6. Direktiivin 2015/2302 23 artiklan otsikkona on ”Direktiivin pakottavuus”, ja sen 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Matkustaja ei voi luopua hänelle niiden kansallisten toimenpiteiden perusteella kuuluvista oikeuksista, joilla tämä direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä.

3. Sopimusjärjestely tai matkustajan ilmoitus, jolla välittömästi tai välillisesti luovutaan matkustajille tämän direktiivin nojalla kuuluvista oikeuksista tai rajoitetaan niitä tai pyritään kiertämään tämän direktiivin soveltaminen, ei sido matkustajaa.”

7. Kyseisen direktiivin 24 artiklan otsikkona on ”Täytäntöönpano”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että tämän direktiivin noudattamisen varmistamiseksi on olemassa riittävät ja tehokkaat keinot.”

8. Direktiivin 2015/2302 liitteessä I olevan A osan otsikkona on ”Vakiomuotoinen tietolomake, joka koskee matkapakettisopimuksia silloin, kun hyperlinkkien käyttö on mahdollista”, ja sen tekstiosiossa vahvistetaan kyseisen lomakkeen sisältö ja todetaan, että matkustaja saa hyperlinkin välityksellä seuraavat tiedot:

”Direktiivin (EU) 2015/2302 mukaiset tärkeimmät oikeudet

--

– Matkustajat voivat ennen matkapaketin alkamista purkaa sopimuksen peruutusmaksua suorittamatta poikkeuksellisissa olosuhteissa, esimerkiksi jos matkakohteessa on vakavia turvallisuusongelmia, jotka todennäköisesti vaikuttavat matkapakettiin.

--”

9. Direktiivin 2015/2302 liitteessä I olevan B osan otsikkona on ”Vakiomuotoinen tietolomake, joka koskee matkapakettisopimuksia muissa kuin A osan piiriin kuuluvissa tilanteissa”, ja sen tekstiosiossa vahvistetaan kyseisen lomakkeen sisältö, jota seuraavat samat kyseiseen direktiiviin perustuvat tärkeimmät oikeudet kuin ne, jotka esitetään kyseisen direktiivin liitteessä I olevassa A osassa.

Espanjan lainsäädäntö

Kuluttajien ja käyttäjien suojelusta annettu yleinen laki

10. Direktiivin 2015/2302 5 artikla on otettu osaksi Espanjan lainsäädäntöä kuluttajien ja käyttäjien suojelusta annetun yleisen lain ja muiden täydentävien lakien konsolidoidun toisinnon hyväksymisestä 16.11.2007 annetun kuninkaan asetuksen nro 1/2007 (Real Decreto Legislativo 1/2007, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias; BOE nro 287, 30.11.2007, s. 49181) 153 §:llä ja kyseisen direktiivin 12 artikla saman asetuksen 160 §:llä.

Siviiliprosessilaki

11. Siviiliprosessilaki 1/2000 (Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil) annettiin 7.1.2000 (BOE nro 7, 8.1.2000, s. 575; jäljempänä LEC), ja sen 216 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Siviilituomioistuimet ratkaisevat niiden käsiteltäväksi saatetut asiat asianosaisten esittämien tosiseikkojen, todisteiden ja vaatimusten perusteella, ellei lailla joissakin yksittäisissä tapauksissa toisin säädetä.”

12. LEC:n 218 §:n 1 momentin sanamuoto on seuraava:

”Tuomioistuinratkaisujen on oltava selviä ja täsmällisiä, ja niissä on vastattava oikeudenkäynnin aikana asianmukaisesti esitettyihin asianosaisten vaatimuksiin ja väitteisiin. Ratkaisuihin on sisällytettävä vaaditut toteamukset ratkaisemalla asia vastaajan hyväksi tai häntä vastaan, ja niillä on ratkaistava kaikki asiassa riidanalaiset kysymykset, joista on ollut tilaisuus lausua.

Tuomioistuin ei saa poiketa riidan kohteesta lausumalla muista kuin niistä tosiseikoista tai oikeudellisista seikoista, joihin asianosaiset ovat halunneet vedota, ja se tekee ratkaisunsa asiassa sovellettavien säännösten mukaisesti, vaikka asianosaiset eivät olisi viitanneet tai vedonneet säännöksiin asianmukaisesti.”

13. LEC:n 412 §:n 1 momentin sanamuoto on seuraava:

”Kun oikeudenkäynnin kohde on vahvistettu kanteessa, vastineessa tai mahdollisesti vastakanteessa, asianosaiset eivät voi muuttaa sitä jälkikäteen.”

Tosiseikat, asian käsittelyn vaiheet ja ennakkoratkaisukysymykset

14. Kantaja osti 10.10.2019 vastaajalta, Tuk Tuk Travel SL:ltä, 8.3.2020 Madridista (Espanja) alkavan ja 24.3.2020 päättyvän pakettimatkan kahdelle hengelle Vietnamiin ja Kamputseaan.

15. Kantaja maksoi sopimuksen allekirjoitushetkellä 2 402 euron suorituksen matkan 5 208 euron suuruudesta kokonaissummasta. Yleisissä sopimusehdoissa ilmoitettiin mahdollisuudesta ”peruuttaa matka ennen sen alkamista maksamalla peruutusmaksu”. Sopimuksessa tai ennen sopimuksen tekemistä ei annettu tietoja mahdollisuudesta peruuttaa matka sellaisten matkakohteen tai sen lähialueiden väistämättömien tai poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi, jotka vaikuttaisivat merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen.

16. Kantaja ilmoitti 12.2.2020 vastaajalle päätöksestään olla tekemättä matkaa, koska hän oli huolissaan covid-19:n leviämisestä Aasiassa, ja vaati hänelle kuuluvien määrien palauttamista tämän päätöksen perusteella.

17. Vastaaja vastasi kantajalle 14.2.2020 ilmoittamalla hänelle, että peruutuskulujen vähentämisen jälkeen hänelle palautettaisiin 81 euroa. Kantaja kiisti peruutuskuja koskeneen laskelman oikeellisuuden. Lopuksi vastaaja ilmoitti kantajalle korvaavansa hänelle 302 euroa.

18. Kantaja päätti nostaa kanteen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa ja ajaa asiaansa itse ilman asianajajaa, mihin hänellä on kansallisen prosessioikeuden mukaan oikeus. Hän väitti, että hänen päätöksensä peruuttaa matka johtui ylivoimaisesta esteestä eli

terveydellisen tilanteen huolestuttavasta kehityksestä covid-19:n seurauksena. Hän vaati palautettavaksi vielä 1 500 euroa mutta hyväksyi sen, että matkatoimisto pidättää 601 euroa hallinnointikuluina.

19. Vastaaja väitti, että kantajan päätös ei ollut sopimuksen peruuttamispäivänä perusteltavissa. Helmikuussa 2020 kyseisiin maihin matkustettiin edelleen normaalisti. Vastaaja katsoi näin ollen, ettei kantajalla ollut oikeutta vedota ylivoimaiseen esteeseen peruuttaakseen sopimuksen. Vastaaja väitti lisäksi, että kantaja oli hyväksynyt matkapaketin ennenaikaisen peruuttamisen tapauksessa maksettavia hallintokuluja (15 prosenttia matkan kokonaishinnasta) koskevat yleiset sopimusehdot, ja että peruutuskuluja ovat ne kulut, joita jokainen sen toimittajista soveltaa. Koska kantaja ei ollut myöskään ottanut vakuutusta, hän oli ottanut peruutusta koskevat riskit kantaakseen.

20. Koska asianosaiset eivät pyytäneet suullista käsittelyä, asia siirrettiin päätösharkintaan 22.6.2021. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin antoi kuitenkin 15.9.2021 määräyksen (jäljempänä 15.9.2021 annettu määräys), jossa se kehotti asianosaisia esittämään 10 päivän kuluessa huomautuksensa seuraavista seikoista: ensinnäkin siitä, voitiinko terveydellistä tilannetta, johon kuluttaja vetosi, pitää kuluttajien ja käyttäjien suojelusta annetun yleisen lain 160 §:n 2 momentissa tarkoitettuna poikkeuksellisenä ja väistämättömänä riskinä; toiseksi niistä oikeudellisista seurauksista, joita aiheutui siitä, että matkanjärjestäjä ei ollut ilmoittanut kuluttajalle hänen oikeudestaan peruuttaa sopimus peruutusmaksua maksamatta, ja erityisesti siitä, onko se, että direktiivissä 2015/2302 ei (ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mielestä) säädetä velvollisuudesta antaa tällaisia tietoja, SEUT 169 artiklan 1 kohdan ja 2 artiklan a alakohdan vastaista; kolmanneksi siitä, voiko tuomioistuin ilmoittaa kuluttajalle viran puolesta hänen oikeuksiensa laajuudesta, jos kannekirjelmästä ilmenee, ettei hän ole tietoinen niistä, ja neljänneksi siitä, edellyttävätkö kuluttajansuoja sitä, että tuomioistuin määrää vastaajan palauttamaan kaikki kuluttajan suorittamat maksut ja jättää huomiotta käsittelyperiaatteen ja dispositiivisen periaatteen, jos kuluttajalle ei ollut ilmoitettu hänen oikeuksiensa laajuudesta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kehotti lopuksi asianosaisia esittämään näkemyksensä ennakkoratkaisupyyntönsä esittämisen tarpeellisuudesta.

21. Kantaja ei esittänyt huomautuksia. Vastaaja toisti näkemyksensä, jonka mukaan sopimuksen peruuttamiseen oikeuttavia väistämättömiä ja poikkeuksellisia olosuhteita ei ollut. Muilta osin se katsoi, ettei ennakkoratkaisupyyntönsä esittäminen ollut tarpeen, koska kantaja ei ollut esittänyt huomautuksia ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen 15.9.2021 antamassaan määräyksessä esittämistä seikoista.

22. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma ensinnäkin direktiivin 2015/2302 5 artiklan pätevydestä. Se esittää erityisesti, että direktiivissä ja kyseisen direktiivin täytäntöönpanosta annetussa Espanjan lainsäädännössä ei sisällytetä pakollisiin tietoihin, joita matkanjärjestäjien on annettava matkustajille, oikeutta peruuttaa matkapakettisopimus väistämättömissä ja poikkeuksellisissa olosuhteissa peruutusmaksua maksamatta. Koska tällaista velvollisuutta ei ole, kantaja ei tiennyt oikeudestaan saada kaikki suorittamansa maksut palautetuiksi. Näiden seikkojen perusteella ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii sitä, ovatko vähimmäistiedot, joita kantajalle annettiin direktiivin 2015/2302 nojalla, riittämättömiä SEUT 169 artiklan valossa, kun kyseistä määräystä luetaan yhdessä SEUT 114 artiklan kanssa.

23. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii toiseksi sitä, onko unionin oikeuden nojalla mahdollista määrätä tuomiossa viran puolesta siitä, että kaikki kuluttajan suorittamat maksut on palautettava, vaikka ne ylittävät hänen kanteessaan vaatimansa määrän. Ennakkoratkaisua

pyytänyt tuomioistuin selittää, että tällainen määrääminen viran puolesta olisi ristiriidassa sen Espanjan prosessioikeuden peruseriaatteen kanssa, jonka mukaan tuomiolauselmassa on otettava kantaa kanteessa esitettyihin vaatimuksiin (LEC:n 218 §:n 1 momentti).

24. Tässä tilanteessa Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Cartagena (Cartagenan alioikeus nro 5, Espanja) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko SEUT 169 artiklan 1 kohtaa ja 2 kohdan a alakohtaa sekä SEUT 114 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä [direktiivin 2015/2302] 5 artiklalle, koska tämä artikla ei sisällä niiden tietojen joukossa, joiden antaminen matkustajille on pakollista ennen sopimuksen tekemistä, direktiivin 12 artiklassa heille tunnustettua oikeutta peruuttaa sopimus ennen matkapaketin alkamista ja saada täysimääräisesti maksu palautetuksi, jos väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet vaikuttavat merkittävästi matkan toteuttamiseen?
- 2) Ovatko SEUT 114 ja SEUT 169 artikla sekä direktiivin 2015/2302 15 artikla esteenä LEC:n 216 §:ssä ja 218 §:n 1 momentissa vahvistettujen käsittelyperiaatteen ja dispositiivisen periaatteen soveltamiselle, jos nämä prosessuaaliset periaatteet voisivat estää kantajana olevan kuluttajan täysimääräisen suojelun?”

25. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet Tšekin, Espanjan ja Suomen hallitukset, Euroopan unionin neuvosto, Euroopan parlamentti ja Euroopan komissio. Espanjan ja Suomen hallitukset, parlamentti ja komissio olivat edustettuina 12.1.2022 pidetyssä suullisessa käsittelyssä.

Oikeudellinen arviointi

Alustavia huomautuksia

26. Tšekin hallitus esittää ensin ratkaistavana ongelmana, että ennakkoratkaisupyynnössä nojaututaan implisiittisesti siihen oletamaan, että kantajalla oli nyt käsiteltävään asiaan liittyvissä olosuhteissa oikeus peruuttaa sopimus matkakohteessa vallinneiden väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden perusteella direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan nojalla. Tšekin hallituksen mielestä tämä oletama on kuitenkin virheellinen. Sen mielestä väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden olemassaoloa on arvioitava matkapaketin peruuttamisajankohtana. Riski siitä, että tällaiset olosuhteet vallitsevat tulevaisuudessa, ei voi sellaisenaan johtaa siihen, että matkustajalla olisi oikeus peruuttaa matkapakettisopimus.

27. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät kysymykset eivät kuitenkaan liity siihen, oliko kantajalla tähän erityiseen tapaukseen liittyvissä olosuhteissa oikeus peruuttaa sopimus peruutusmaksua maksamatta direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan nojalla. Tästä syystä tätä seikkaa ei tutkita nyt käsiteltävän asian yhteydessä. Unionin tuomioistuimen on otettava asiaan kantaa ennakkoratkaisupyynnössä esitetyn tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevan kuvauksen perusteella.¹²

¹² Ks. vastaavasti tuomio 5.3.2015, Statoil Fuel & Retail (C-553/13, EU:C:2015:149, 33 kohta).

Ensimmäinen kysymys

28. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäinen kysymys koskee lähinnä direktiivin 2015/2302 5 artiklan pätevyyttä SEUT 169 artiklan 1 kohdan ja 2 kohdan a alakohdan valossa, kun sitä luetaan yhdessä SEUT 114 artiklan 3 kohdan kanssa. Ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epävarmuus kyseisen päätöksen pätevydestä perustuu siihen, että kyseisen säännöksen mukaan ennen sopimuksen tekemistä annettaviin tietoihin ei sisälly kyseisen direktiivin 12 artiklan 2 kohdassa vahvistettua oikeutta.

29. Tässä yhteydessä on huomautettava, kuten Tšekin ja Suomen hallitukset, neuvosto, parlamentti ja komissio esittivät suullisissa huomautuksissaan, että lähtökohta, joka on ennakkoratkaisupyyntön esittäneen tuomioistuimen direktiivin 2015/2302 5 artiklan pätevyyden osalta esittämien epäilysten taustalla, on virheellinen.

30. Direktiivin 2015/2302 5 artiklaa, joka koskee velvollisuutta antaa tietoja ennen sopimuksen tekemistä, on näet luettava liitteessä I olevissa A ja B osassa olevan vakiomuotoisen tietolomakkeen sisällön valossa. Tarkemmin sanoen direktiivin 2015/2302 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan matkanjärjestäjän on toimitettava matkustajalle vakiomuotoiset tiedot liitteessä I olevassa A tai B osassa esitetyllä asiaankuuluvalla tietolomakkeella ja, jos tätä voidaan soveltaa matkapakettiin, kyseisessä säännöksessä säädettyt tiedot.

31. Direktiivin 2015/2302 liitteessä I olevien A osan ja B osan vakiomuotoisessa tietolomakkeessa mainitaan tärkeimmät oikeudet, joista matkustajille on annettava tiedot. Näihin oikeuksiin kuuluu kyseisessä liitteessä olevien A osan ja B osan seitsemännen luetelmakohdan mukaan matkustajien oikeus ”ennen matkapaketin alkamista purkaa sopimus peruutusmaksua suorittamatta poikkeuksellisissa olosuhteissa, esimerkiksi jos matkakohteessa on vakavia turvallisuusongelmia, jotka todennäköisesti vaikuttavat matkapakettiin”. Vaikka sitä direktiivin 2015/2302 täsmällistä säännöstä, jolla tämä oikeus annetaan, eli 12 artiklan 2 kohtaa ei mainita nimenomaisesti vakiomuotoisen tietolomakkeen tekstissä, on selvää, että tämän oikeuden sisältö on esitettävä kyseisellä lomakkeella.

32. Komissio on lisäksi huomauttanut, että direktiivin 2015/2302 5 artikla ja direktiivin liite I on otettu asianmukaisesti osaksi Espanjan lainsäädäntöä ja erityisesti kuluttajien ja käyttäjien suojelusta annettua yleistä lakia.

33. Edellä esitetystä seuraa, että direktiivin 2015/2302 5 artiklan mukaisesti matkustajille ennen sopimuksen tekemistä annettaviin pakollisiin tietoihin sisältyy kyseisen direktiivin 12 artiklan 2 kohdassa matkustajille annettu oikeus peruuttaa sopimus ennen matkapaketin alkamista ja saada kaikki matkapaketista suorittamansa maksut palautetuiksi, jos väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet vaikuttavat merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen. Näin ollen päinvastainen näkemys, joka on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen direktiivin 2015/2302 5 artiklan pätevyyttä koskevan epävarmuuden taustalla, on itse asiassa virheellinen.

34. Näin ollen ensimmäisen kysymyksen tarkastelu ei ole paljastanut mitään, joka saattaisi vaikuttaa direktiivin 2015/2302 5 artiklan pätevyteen.

Toinen kysymys

35. Alustavana huomautuksena muistutettakoon, että kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella tämä voi ratkaista siinä vireillä olevan riidan, ja unionin tuomioistuin saattaa tämän vuoksi joutua muotoilemaan sille esitetyt kysymykset uudelleen. Antaakseen tällaisen hyödyllisen vastauksen unionin tuomioistuin saattaa myös joutua ottamaan huomioon sellaisia unionin oikeuden normeja, joihin kansallinen tuomioistuin ei ole ennakkoratkaisukysymyksessään viitannut.¹³

36. Tämän oikeuskäytännön perusteella on huomautettava, kuten Espanjan ja Suomen hallitukset sekä komissio ovat olennaisilta osin esittäneet kirjallisissa huomautuksissaan, toisen kysymyksen asiayhteydestä ilmenevän, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan tulkintaa ja että kysymykseen sisältyvän viittauksen kyseisen direktiivin 15 artiklaan voidaan katsoa johtuvan kirjoitusvirheestä.

37. Edellä esitetyn perusteella toinen ennakkoratkaisukysymys on tarpeen muotoilla uudelleen siten, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee tällä kysymyksellä lähinnä, onko direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa, luettuna SEUT 114 ja SEUT 169 artiklan valossa, tulkittava siten, ettei se estä soveltamasta kansallisen prosessioikeuden periaatteita, joiden nojalla oikeusriitaa käsittelevä kansallinen tuomioistuin ei saa määrätä viran puolesta kuluttajalle palautettavaksi kaikkia maksuja, joihin tällä on oikeus, jos kuluttaja on vaatinut pienempää määrää.

38. Tähän kysymykseen vastaamiseksi on tarpeen esittää muutamia huomautuksia sen laajuudesta. Kuten edellä mainitsin,¹⁴ ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kehotti 15.9.2021 antamallaan määräyksellä asianosaisia esittämään huomautuksensa tietyistä seikoista. Nämä seikat sisälsivät kysymyksen siitä, onko kyseisellä tuomioistuimella yhtäältä toimivalta ilmoittaa kuluttajalle viran puolesta hänen oikeuksiensa laajuudesta ja toisaalta määrätä palautettavaksi kuluttajalle määrä, joka ylittää vaaditun määrän. Kuluttaja ei esittänyt huomautuksia näistä seikoista. Espanjan hallitus esitti suullisessa käsittelyssä ymmärtäneensä kyseisen määräyksen siten, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin oli ilmoittanut kuluttajalle hänen oikeuksistaan. Kuluttaja pysyi kuitenkin passiivisena. Mielestäni 15.9.2021 annetun määräyksen, sellaisena kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on sen esitellyt, ja unionin tuomioistuimen asiakirja-aineiston perusteella ei ole mahdollista päätellä, että kansallinen tuomioistuin olisi tosiasiallisesti ilmoittanut kuluttajalle hänen oikeuksistaan.

39. Näiden seikkojen perusteella tarkasteluni rakenne on seuraava. Esitän ensinnäkin johdannossa sen kansallisten tuomioistuinten velvollisuuden, joka koskee unionin kuluttajalainsäädännön säännösten soveltamista viran puolesta, tärkeimmät osatekijät. Toiseksi tarkastelen sitä, onko kansallinen tuomioistuin velvollinen soveltamaan viran puolesta direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa. Lopuksi tarkastelen sitä, pitäisikö kansallisella tuomioistuimella olla toimivalta määrätä palautettavaksi määrä, joka ylittää kuluttajan kanteessaan vaatiman määrän.

¹³ Tuomio 9.9.2021, LatRailNet ja Latvijas dzelzceļš (C-144/20, EU:C:2021:717, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

¹⁴ Edellä 20 kohta.

a) Kansallisten tuomioistuinten velvollisuus soveltaa unionin kuluttajansuojalainsäädännön säännöksiä viran puolesta

40. Unionin tuomioistuin on jo määrittänyt useissa yhteyksissä tapaa, jolla kansallisten tuomioistuinten on varmistettava kuluttajille unionin kuluttajansuojalainsäädännön perusteella kuuluvien oikeuksien suojeleminen, ja tämän lainsäädännön vaikutusta tuomioistuinten valtuuksiin soveltaa viran puolesta unionin kuluttajansuojalainsäädännön säännöksiä.

41. Tämän oikeuskäytännön merkittävin haara koskee direktiiviä 93/13.¹⁵ Kansallisilla tuomioistuimilla on velvollisuus tutkia viran puolesta direktiivin 93/13 soveltamisalaan kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuus ja näin korjata sitä epätasapainoa, joka vallitsee kuluttajan ja myyjän tai toimittajan välillä, jos tuomioistuimella on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat.¹⁶

42. Periaate, joka koskee kohtuuttomien sopimusehtojen valvontaa viran puolesta, perustuu sellaisten osatekijöiden kokonaisuuteen, joiden tausta on olennaisilta osin direktiivillä 93/13 vahvistetussa suojajärjestelmässä, kyseisten säännösten pakottavuudessa, kuluttajansuojaan liittyvän yleisen edun luonteessa ja merkityksessä sekä tehokkuusnäkökohdissa.

43. Unionin tuomioistuin on tarkemmin sanoen oikeuskäytännössään korostanut elinkeinonharjoittajiin nähden sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta heikommassa asemassa olevien kuluttajien suojeluun liittyvän yleisen edun luonnetta ja merkityksellisyyttä.¹⁷ On myös korostettu, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on pakottava säännös, jolla pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus.¹⁸ Tämän säännöksen katsotaan olevan sellaisia kansallisia sääntöjä vastaava normi, jotka kuuluvat kansallisen oikeusjärjestyksen perusteisiin.¹⁹

44. Kuten direktiivin 93/13 7 artiklan 1 kohdasta, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin johdanto-osan 24 perustelukappaleen kanssa, ilmenee, sillä velvoitetaan jäsenvaltiot tarjoamaan riittävät ja tehokkaat keinot estämään kohtuuttomien ehtojen jatkuva käyttäminen myyjien tai tavarantoimittajien kuluttajien kanssa tekemissä sopimuksissa.²⁰

¹⁵ Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1993, L 95, s. 29). Ks. systemaattinen esitys kyseisestä oikeuskäytännön linjasta: Komission tiedonanto – Ohjeita kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY tulkinnasta ja soveltamisesta (EUVL 2019, C 323, s. 4), 5 jakso.

¹⁶ Tuomio 17.5.2022, Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

¹⁷ Tuomio 4.6.2020, Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. julkisasiamies Saggion ratkaisuehdotus Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:1999:620, 26 kohta), jossa huomautetaan, että direktiivillä 93/13 suojellaan etuja, jotka ovat osa ”taloudellisen toiminnan sääntöjä” ja jotka siten ovat ”osapuolten erityisetujen yläpuolella”. Kuten oikeuskirjallisuudessa huomautetaan, sopimussuhteessa vallitseva merkittävä epätasapaino, joka johtuu kohtuuttomien sopimusehtojen käyttämisestä, ei vaikuta ainoastaan kuluttajan henkilökohtaiseen tilanteeseen vaan ”vesittää – laillisen ja taloudellisen järjestyksen kokonaisuutena”; ks. Podimata, E., ”Standard Contract Terms ja Rules on Procedure” teoksessa *Essays in Honour of Konstantinos D. Kerameus*, Ant. N. Sakkoulas; Bruylant, Ateena, Bryssel, 2009, s. 1079–1093.

¹⁸ Tuomio 17.5.2022, Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

¹⁹ Tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, 24 kohta). Ks. Fekete, B. ja Mancaloni, A. M., ”Application of Primary ja Secondary EU Law on the National Courts’ Own Motion” teoksessa Hartkamp, A., Sieburgh, C. ja Devroe, W. (toim.), *Cases, Materials and Text on European Law and Private Law*, Hart Publishing, Oxford ja Portland, Oregon, 2017, s. 440, jossa huomautetaan, että ”kysymys kuluttajasopimuksia koskevien säännösten asemasta – ovatko ne vain pakottavia säännöksiä vai oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvia säännöksiä – on ollut merkittävä erityisesti Alankomaiden lainsäädännössä, jossa perinteisesti sallitaan vain oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluvien säännösten mutta ei pakottavien säännösten soveltaminen viran puolesta (riippumatta siitä, onko niillä ”vain” suojelutarkoituksia vai ei)”.

²⁰ Tuomio 17.5.2022, Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

45. Seikat, jotka ovat hyväksyttävä peruste siihen, että kansallinen tuomioistuin puuttuu aktiivisesti asiaan korjatakseen kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen epätasapainon, eivät rajoitu direktiiviin 93/13. Unionin tuomioistuin on edellyttänyt tehokkuusperiaatteen perusteella ja vastakkaisista kansallisen oikeuden säännöistä huolimatta, että kansallinen tuomioistuin soveltaa viran puolesta tiettyjä unionin direktiiveihin sisältyviä säännöksiä kuluttajansuojan alalla. Tätä vaatimusta perusteltiin sillä näkökohdalla, että näillä direktiiveillä toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta ja että on olemassa vähäistä suurempi vaara siitä, että kuluttaja ei muun muassa tiedonpuutteen vuoksi vetoa oikeussääntöön, jolla on tarkoitus suojata häntä.²¹

46. Unionin tuomioistuimella on erityisesti ollut tilaisuus antaa ratkaisu siitä, voivatko tuomioistuimet soveltaa viran puolesta direktiivin 1999/44/EY²² (tuomiot Duarte Hueros²³ ja Faber²⁴) ja direktiivin 87/102/ETY²⁵ (tuomio Rampion ja Godard²⁶) tiettyjä säännöksiä. Unionin tuomioistuin on lisäksi muistuttanut lukuisissa yhteyksissä kansallisten tuomioistuinten velvollisuudesta tutkia viran puolesta unionin kuluttajansuojalainsäädännön tiettyjen säännösten rikkomisia erityisesti direktiivin 85/577/ETY²⁷ (tuomio Martín Martín²⁸) ja direktiivin 2008/48/EY²⁹ (tuomiot Radlinger ja Radlingerová³⁰ sekä OPR-Finance³¹) asiayhteydessä.

47. Tuomioistuinten aktiivista puuttumista koskevan velvollisuuden täytäntöönpano edellyttää, että tuomioistuimella on käytössään kaikki tällaisen tutkimisen edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat.³²

48. Jos kansallinen tuomioistuin on todennut viran puolesta, että tiettyjä unionin kuluttajansuojalainsäädännössä vahvistettuja velvollisuuksia ei ole noudatettu, se on lisäksi velvollinen, odottamatta kuluttajan tätä koskevaa pyyntöä, johtamaan kaikki tästä laiminlyönnistä kansallisen lainsäädännön mukaan aiheutuvat seuraukset, aina sillä edellytyksellä, että kontradiktorista periaatetta on noudatettu ja että kansallisessa lainsäädännössä vahvistetut seuraamukset ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.³³

49. Sillä, että kansalliset tuomioistuimet soveltavat unionin kuluttajansuojalainsäädäntöä viran puolesta, on väistämättä seurauksia kansallisen prosessioikeuden kannalta. Koska yksityisillä unionin oikeuden nojalla olevien oikeuksien turvaamiseksi tarkoitetuista menettelyistä ei ole

²¹ Tuomio 4.6.2015, Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

²² Kulutustavaroiden kauppaa ja niihin liittyviä takuita koskevista tietyistä seikoista 25.5.1999 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EYVL 1999, L 171, s. 12).

²³ Tuomio 3.10.2013, Duarte Hueros (C-32/12, EU:C:2013:637, 39 kohta).

²⁴ Tuomio 4.6.2015, Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, 56 kohta).

²⁵ Kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22.12.1986 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1987, L 42, s. 48).

²⁶ Tuomio 4.10.2007, Rampion ja Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, 65 kohta).

²⁷ Muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskevasta kuluttajansuojasta 20.12.1985 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1985, L 372, s. 31).

²⁸ Tuomio 17.12.2009, Martín Martín (C-227/08, EU:C:2009:792, 29 kohta).

²⁹ Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2008, L 133, s. 66).

³⁰ Tuomio 21.4.2016, Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, 67 kohta).

³¹ Tuomio 5.3.2020, OPR-Finance (C-679/18, EU:C:2020:167, 23 kohta).

³² Ks. vastaavasti tuomio 5.3.2020, OPR-Finance (C-679/18, EU:C:2020:167, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. olosuhteista, joissa kansallisen tuomioistuimen voidaan edellyttää ryhtyvän viran puolesta asian selvittämistoimiin täydentääkseen asiakirja-aineistoa, ks. tuomio 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, 35–38 kohta).

³³ Ks. vastaavasti tuomio 5.3.2020, OPR-Finance (C-679/18, EU:C:2020:167, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

unionin säännöksiä, jäsenvaltioiden asiana on niille kuuluvan menettelyllisen autonomian periaatteen nojalla antaa sisäisessä oikeusjärjestyksessään näitä koskevat yksityiskohtaiset säännöt, kunhan vastaavuusperiaatetta ja tehokkuusperiaatetta noudatetaan.³⁴ Unionin tuomioistuin on kuitenkin todennut, että tehokkuusperiaatteen noudattaminen ei voi mennä niin pitkälle, että sillä täysin kompensoitaisiin asianomaisen kuluttajan täydellinen passiivisuus.³⁵

50. Lisäksi jäsenvaltioiden velvollisuuteen varmistaa niiden oikeuksien tehokkuus, joita yksityisillä on kuluttajansuojaa koskevan unionin oikeuden perusteella, sisältyy vaatimus tehokkaasta oikeussuojasta, joka on vahvistettu perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja jota sovelletaan muun muassa tällaisiin oikeuksiin perustuvia oikeussuojakeinoja koskevien menettelysääntöjen määrittämiseen.³⁶

51. Edellä esitetyn perusteella vaikuttaa siltä, että vaatimus kansallisten tuomioistuinten aktiivisesta puuttumisesta kuluttajariitoihin on kehittynyt, kuten oikeuskirjallisuudessa on asianmukaisesti huomautettu, ”todelliseksi viran puolesta käytettävää toimivaltaa koskevaksi unionin järjestelmäksi”³⁷, jolla sisällytetään unionin kuluttajansuojalainsäädäntöön ”laaja ja kattava prosessuaalinen keino”.³⁸

(b) Tuomioistuinten valtuudet toimia viran puolesta direktiivin 2015/2302 yhteydessä

52. Viran puolesta toimimista koskevan oikeusopin kokonaisvaltaisuus johtaa mielestäni siihen, että syyt, jotka ovat sen taustalla, että kansalliset tuomioistuimet ovat velvollisia soveltamaan unionin kuluttajansuojalainsäädäntöä viran puolesta, pätevät yhtä lailla direktiiviin 2015/2302. Kuten komissio huomautti suullisessa käsittelyssä, erilainen tulkinta aiheuttaisi epä johdonmukaisuutta kuluttajansuojassa.

53. Kaikki suulliseen käsittelyyn osallistuneet osapuolet hyväksyivät sen, että kansalliset tuomioistuimet ovat velvollisia soveltamaan direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa viran puolesta ja tunnustamaan kuluttajan oikeuden peruuttaa sopimus peruutusmaksua maksamatta, jos niillä on käytettävissään tämän edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat. Tässä yhteydessä on katsottava, että lähtökohtaisesti kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on sen käsiteltäväksi saatettuun oikeusriitaan sovellettavien oikeussääntöjen yksilöimiseksi luonnehtia oikeudellisesti asianosaisten väitteidensä tueksi esittämiä tosiseikkoja ja toimia.³⁹ Pääasian oikeudenkäynnissä olisi siten kansallisen tuomioistuimen tehtävänä tutkia, voivatko olosuhteet, joihin kantaja on vedonnut vaatimuksensa perusteeksi, olla ”väistämättömiä ja poikkeuksellisia olosuhteita”, joihin direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdassa säädetty oikeus voisi perustua.

54. Lisäksi kyseisen direktiivin liitteessä I olevissa A ja B osassa luonnehditaan matkustajan oikeutta peruuttaa sopimus milloin tahansa ennen matkapaketin alkamista peruutusmaksua maksamatta yhdeksi ”tärkeimmistä oikeuksista”. Tämä oikeus kuuluu tärkeytensä vuoksi tietoihin, jotka matkanjärjestäjän on ennen sopimuksen tekemistä annettava matkustajalle

³⁴ Ks. yksityiskohtaisemmin tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

³⁵ Ks. vastaavasti tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

³⁶ Ks. tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

³⁷ Poillot, E., ”L’encadrement procédural de l’action des consommateurs” teoksessa Sauphanor-Brouillaud, N. ym., *Les contrats de consommation. Règles communes*, L.G.D.J., Pariisi, 2013, s. 971 (alkukielellä eli ranskaksi ”un véritable régime européen du relevé d’office”).

³⁸ Micklitz, H., ”Theme VIII. Unfair Contract Terms – Public Interest Litigation Before European Courts” em. teoksessa Terry, E., Straetmans, G. ja Colaert, V. (toim.), alaviite 4, s. 641.

³⁹ Tuomio 4.6.2015, Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, 38 kohta).

direktiivin 2015/2302 5 artiklan 1 kohdan nojalla.⁴⁰ Direktiivin 2015/2302 johdanto-osan 26 perustelukappaleesta seuraa, että tällaiset ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot ovat ”keskeisiä tietoja”, joiden olisi oltava ”sitovia”. Niinpä oikeus peruuttaa sopimus peruutusmaksua maksamatta väistämättömissä ja poikkeuksellisissa olosuhteissa on merkittävä direktiivin 2015/2302 järjestelmässä. Sillä myös edesautetaan kyseisen direktiivin tavoitteen saavuttamista, sillä kuten kyseisen direktiivin 1 artiklasta, luettuna yhdessä johdanto-osan kolmannen⁴¹ ja viidennen perustelukappaleen kanssa, ilmenee, sen tarkoituksena on saavuttaa kuluttajansuojan korkea ja mahdollisimman yhtenäinen taso matkustajien ja elinkeinonharjoittajien välisiä matkapaketteja koskevien sopimusten osalta.

55. Tätä tavoitetta ei voitaisi tehokkaasti saavuttaa, jos kuluttajalla olisi velvollisuus vedota itse oikeuksiin, joita hänellä on matkanjärjestäjää kohtaan, erityisesti kun otetaan huomioon todellinen riski siitä, että hän saattaa olla tietämätön oikeuksistaan tai kohdata vaikeuksia käyttäessään niitä.⁴² Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että kuluttajansuojaa koskevissa oikeudenkäynneissä on olemassa tosiasiallinen vaara siitä, että kuluttaja ei muun muassa *tiedonpuutteen* vuoksi vetoa oikeussääntöön, jolla on tarkoitus suojata häntä.⁴³ Tämä vaara korostuu tilanteissa, joissa asianosainen edustaa itseään, kuten pääasian oikeudenkäynnissä.

56. Lisäksi direktiivin 2015/2302 23 artiklasta, luettuna kyseisen direktiivin johdanto-osan 46 perustelukappaleen kanssa, seuraa, että siinä vahvistetut matkustajien oikeudet ovat *pakottavia*. Tässä yhteydessä on tärkeää muistaa, että unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään johtanut unionin kuluttajansuojaa koskevien direktiivien sitovuudesta sen vaatimuksen, että tuomioistuimet soveltavat niitä viran puolesta. Kyseinen toteamus koskee direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa⁴⁴ mutta myös muita unionin kuluttajansuojalainsäädännön säännöksiä. Unionin tuomioistuin huomautti tuomiossa Faber,⁴⁵ että direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohdassa toteutettu todistustaakan jako on tämän direktiivin 7 artiklan mukaisesti pakottava sekä asianosaisten osalta, jotka eivät voi siitä poiketa sopimuksin, että jäsenvaltioiden osalta, joiden on valvottava sen noudattamista. Unionin tuomioistuin totesi, että tätä todistustaakkaa koskevaa sääntöä on sovellettava viran puolesta, vaikka kuluttaja, joka voisi siitä hyötyä, ei ole siihen nimenomaisesti vedonnut.

57. Tästä syystä pitäisi vastaavasti hyväksyä se, että direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdassa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 23 artiklan kanssa, vahvistetun matkustajan oikeuden sitovuudesta seuraa se, että kansalliset tuomioistuimet tunnustavat tämän oikeuden viran puolesta ja ilmoittavat siitä asianmukaisesti kuluttajalle, vaikka kuluttaja, joka voisi siitä hyötyä, ei ole siihen nimenomaisesti vedonnut.

58. Tämän lisäksi pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevassa asiassa matkanjärjestäjä oli *laiminlyönyt velvollisuutensa* ilmoittaa kuluttajalle hänen oikeudestaan peruuttaa sopimus. Se, että kansallinen tuomioistuin tunnustaa viran puolesta kuluttajalle myönnetyn oikeuden, olisi siten *riittävä ja tehokas* keino varmistaa direktiivin 2015/2302 noudattaminen, kuten kyseisen direktiivin 24 artiklassa edellytetään.

⁴⁰ Ks. yksityiskohtaisemmin vastaukseni ensimmäiseen kysymykseen.

⁴¹ Kyseisessä perustelukappaleessa viitataan samoihin EUT-sopimuksen määräyksiin, joihin viitataan myös toisessa kysymyksessä, eli SEUT 169 artiklan 1 kohtaan ja SEUT 169 artiklan 2 kohdan a alakohtaan, joista seuraa, että Euroopan unionin on myötävaikutettava kuluttajansuojan korkean tason saavuttamiseen toimenpiteillä, jotka se toteuttaa SEUT 114 artiklan nojalla.

⁴² Ks. vastaavasti tuomio 4.10.2007, Rampion ja Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, 65 kohta).

⁴³ Tuomio 5.3.2020, OPR-Finance (C-679/18, EU:C:2020:167, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

⁴⁴ Ks. edellä 43 kohta.

⁴⁵ Tuomio 4.6.2015, Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, 55 kohta).

59. Yhdyn Suomen hallituksen suullisessa käsittelyssä esittämään huomautukseen, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen pitäisi ilmoittaa kuluttajalle hänen oikeuksistaan heti kun se epäilee, että viimeksi mainittu ei vetoa kaikkiin oikeuksiinsa tietämättömyyden vuoksi. ”Vähäisimmänkin indision”⁴⁶ siitä pitäisi riittää. Tällaisen indision pitäisi katsoa olevan ilmeinen pääasian oikeudenkäyntiin liittyvien kaltaisissa olosuhteissa, joissa matkanjärjestäjä laiminlyö ennen sopimuksen tekemistä annettavia tietoja koskevat velvollisuutensa, tai jos tietoja ei anneta ”selkeästi, ymmärrettävästi ja näkyvästi”, kuten direktiivin 2015/2302 5 artiklan 3 kohdassa edellytetään.

60. Suomen hallitus huomautti niin ikään perustellusti suullisessa käsittelyssä, että kansallinen tuomioistuin, joka ilmoittaa kuluttajalle hänen oikeuksistaan, toteuttaa prosessinjohtotoimen. Se on erillinen prosessuaalinen toimi, joka osoitetaan molemmille asianosaisille, ja se toteutetaan kansallisissa prosessisäännöissä tältä osin vahvistettujen muotovaatimusten mukaisesti.⁴⁷ Kuten edellä totesin,⁴⁸ silloin kun kansallinen tuomioistuin esittää viran puolesta oikeudellisen perusteen, sen on toimittava kontradiktorisen periaatteen mukaisesti ja kehoitettava molempia asianosaisia esittämään huomautuksensa tuomioistuimen arvioinnista.

61. Edellä esitetystä seuraa, että tehokas kuluttajansuoja voitaisiin saavuttaa vain, jos kansallisen tuomioistuimen edellytettäisiin, jos sen käytettävissä ovat tätä tehtävää varten tarvittavat oikeudelliset seikat ja tosiseikat, soveltavan direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa viran puolesta ja ilmoittavan asianmukaisesti kuluttajalle hänen kyseisessä säännöksessä vahvistetusta oikeudestaan peruuttaa sopimus peruutusmaksua maksamatta, aina sillä edellytyksellä, että kontradiktorista periaatetta on noudatettu.

c) Tuomioistuinten viran puolesta käyttämää toimivaltaa koskeva rajoitus: dispositiivinen periaate

62. Seuraava esiin tuotava seikka koskee sitä, sisältääkö kansallisen tuomioistuimen velvollisuus soveltaa direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa viran puolesta ja ilmoittaa kuluttajalle asianmukaisesti oikeuksista, jotka hänelle sen perusteella kuuluvat, myös kansalliselle tuomioistuimelle kuuluvan velvollisuuden määrätä viran puolesta täydestä palautuksesta, joka ylittää kuluttajan vaatiman määrän. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, olisiko se, että tällaisissa olosuhteissa sovelletaan käsittelyperiaatetta sekä dispositiivista periaatetta, tehokkaan kuluttajansuojan vastaista.

63. Tässä yhteydessä on selvennettävä, että tuomioistuin soveltaa lakia viran puolesta *toimivaltansa rajoissa* ja käsiteltävänä olevan riidan kohteen rajoissa. Tästä syystä on tärkeää erottaa toisistaan tuomioistuimen valtuuksien kaksi eri puolta. On yksi asia tunnustaa tuomioistuimen toimivalta soveltaa viran puolesta säännöksiä, jotka on tarkoitettu kuluttajien suojaamiseksi, ja *ilmoittaa* kuluttajalle asianmukaisesti oikeuksista, jotka hänellä on niiden perusteella. On kokonaan toinen asia tunnustaa tuomioistuimen toimivalta ylittää riidan kohteen rajat ja *määrätä* viran puolesta palautettavaksi enemmän kuin kuluttaja on vaatinut *sen jälkeen, kun kuluttajalle on annettu tiedot asianmukaisesti*.

⁴⁶ Ks. tästä em. Werbrouck, J. ja Dauw, E., alaviite 10, s. 330.

⁴⁷ Ks. vastaavasti tuomio 21.2.2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, 31 kohta).

⁴⁸ 48 kohta.

64. Kaikki asianomaiset osapuolet korostivat perustavanlaatuisiin periaatteisiin kuuluvan käsittelyperiaatteen merkitystä.⁴⁹ Huomautettakoon, että oikeusopissa, joka koskee kuluttajansuojalainsäädännön soveltamista viran puolesta, on tarkasteltu vain *välttämättömiä* mukautuksia käsittelyperiaatteeseen kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen epätasapainon korjaamiseksi. Tarkoituksena ei ole ollut jättää siviilioikeudellisia oikeusriitoja koskevia perustavanlaatuisia periaatteita huomiotta tai perustaa ”holhoavaa” tuomioistuinta.⁵⁰ Kuten unionin tuomioistuin totesi tuomiossa Lintner,⁵¹ suoja, jonka kansallisen tuomioistuimen oletetaan tarjoavan kuluttajalle viran puolesta, ”ei voi olla niin tehokas, että näin sivuutettaisiin tai ylitettäisiin riita-asian kohteen rajat, sellaisena kuin asianomaiset ovat sen määritelleet väitteillään sitä varten esittämiensä perusteiden valossa, eli kansallisen tuomioistuimen ei tarvitse laajentaa riita-asiaa yli sille esitettyjen vaatimusten ja perusteiden”. Päinvastaisella ratkaisulla loukattaisiin dispositiivista periaatetta, koska silloin tuomioistuin voisi jättää huomiotta tai ylittää riita-asian kohteen rajat, jotka on vahvistettu asianosaisten vaatimuksilla ja perusteilla.⁵²

65. On myös huomautettava, että unionin tuomioistuin on antanut erityisen merkityksen kuluttajan oikeudenkäynnissä ilmaisemille toiveille. Unionin tuomioistuin on täsmentänyt kansalliselle tuomioistuimelle kuuluvaa velvollisuutta sivuuttaa tarvittaessa viran puolesta kohtuuttomat ehdot direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan nojalla siten, että kyseisen tuomioistuimen ei tarvitse jättää soveltamatta kyseessä olevaa ehtoa, jos kuluttaja sen jälkeen, kun tämä tuomioistuin on ilmoittanut asiasta kuluttajalle, ei vetoa siihen, että ehto on kohtuuton ja sitomaton, jolloin hän antaa vapaaehtoisen ja tietoisin suostumuksensa kyseiseen sopimusehtoon.⁵³

66. Siten unionin kuluttajansuojalainsäädännössä säädetty järjestelmä kuluttajien suojaamiseksi ei voi mennä niin pitkälle, että se sitoisi kuluttajia. Jos kuluttaja haluaa mieluummin olla vetoamatta tähän suojajärjestelmään, sitä ei näin ollen sovelleta.⁵⁴ Kuluttaja voi vastustaa sitä, että lakia sovelletaan viran puolesta hänen omaan tapaukseensa.⁵⁵

67. Samojen näkökohtien pitäisi päteä direktiivissä 2015/2302 säädettyyn suojajärjestelmään. Jos siis kuluttaja sen jälkeen, kun tuomioistuin on ilmoittanut hänelle asianmukaisesti hänen oikeuksistaan ja prosessuaalisista keinoista niihin vetoamiseksi, ei halua nojautua tähän suojaan, tehokkuusperiaatetta ei voida venyttää niin pitkälle, että kansallinen tuomioistuin veloitettaisiin laajentamaan vaatimusta ja loukkaamaan dispositiivista periaatetta.

68. Suullisessa käsittelyssä esitettiin kysymyksiä ja huomautuksia hyväksyttävistä perusteista, jotka saattavat selittää kuluttajan päätöstä vaatia vähemmän kuin mihin hänellä on oikeus. Tämä päätös saattaa näet oikeusjärjestyksestä riippuen johtua sovellettavaan menettelyyn liittyvistä

⁴⁹ Ks. yksityisempi vertailu siviilioikeudenkäyntiä ohjaavista periaatteista ja unionin kuluttajansuojalainsäädännön vaikutuksesta Hess, B. ja Law, S. (toim.), *Implementing EU Consumer Rights by National Procedural Law: Luxembourg Report on European Procedural Law, Volume II*, Beck, Hart, Nomos, 2019.

⁵⁰ Ks. Beka, A., *The Active Role of Courts in Consumer Litigation, Applying EU Law of the National Courts' Own Motion*, Intersentia, Cambridge, Antwerp, Chicago, 2018, s. 354, jossa huomautetaan, että aktiivisesti kuluttajaa suojeleva tuomioistuin ”ei ole holhoava tuomioistuin” ja että ”se toimii siviilituomioistuinta koskevissa rajoissa, joskin mukautettuna kuluttajariitojen erityispiirteisiin”.

⁵¹ Tuomio 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, 30 kohta).

⁵² Tuomio 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, 31 kohta).

⁵³ Tuomio 3.10.2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, 53 kohta).

⁵⁴ Tuomio 3.10.2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, 54 kohta).

⁵⁵ Ks. Biardeaud, G. ja Flores, P., *Crédit à la consommation, Protection du consommateur*, Delmas Express, Pariisi, 2012, s. 300.

seikoista.⁵⁶ Ei voida myöskään sulkea pois sitä, että mukana on henkilökohtaisia näkökohtia.⁵⁷ Jos kuluttaja pysyy tällaisissa olosuhteissa passiivisena sen jälkeen kun kansallinen tuomioistuin on ilmoittanut hänelle hänen oikeuksistaan ja keinoista, joilla näihin oikeuksiin vedotaan, on kohtuullista päätellä, että hän tekee vapaan ja tietoisin päätöksen alkuperäisen vaatimuksen pysyttämistä.

69. Kuten komissio huomautti suullisessa käsittelyssä, pääasian oikeudenkäynnissä ei ole kuitenkaan mahdollista katsoa, että kuluttaja, joka ei esittänyt huomautuksia kansallisen tuomioistuimen esiin tuomista seikoista, olisi ilmaissut vapaan ja tietoisin päätöksen alkuperäisen vaatimuksen pysyttämistä. Kuten edellä huomautin,⁵⁸ asiakirja-aineistosta ei ilmene selvästi, selittikö ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuluttajalle hänen oikeutensa ja prosessuaaliset keinot, jotka hänellä oli käytettävissään niihin vetoamiseksi.

70. On myös tärkeää huomauttaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenevän, että kansallisilla tuomioistuimilla ei ole yleistä velvollisuutta ylittää oikeusriidan rajoja ja myöntää enemmän tai jotain muuta kuin vaadittiin. Tämä koskee erityisesti kuluttajan oikeutta saada takaisin määrät, joita hän on maksanut aiheuttomasti kohtuuttoman sopimusehdon perusteella. Tältä osin edellytetään *erityisiä ja poikkeuksellisia* olosuhteita, jotka viittaavat siihen, että kuluttajalta *evätään prosessuaaliset keinot*, joiden avulla hän voisi vedota unionin kuluttajansuojalainsäädännön mukaisiin oikeuksiinsa.⁵⁹

71. Unionin tuomioistuin on lisäksi todennut samansuuntaisesti, että kansalliset tuomioistuimet eivät lähtökohtaisesti ole velvollisia kuittaamaan viran puolesta kohtuuttoman ehdon perusteella aiheuttomasti maksetuilla maksuilla sopimukseen perustuvaa maksamatta olevaa loppumäärää, sanotun kuitenkaan rajoittamatta vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteiden noudattamista.⁶⁰

⁵⁶ Espanjan ja Suomen hallitukset huomauttivat, että mahdollinen syy siihen, että vaaditaan pienempää summaa kuin mihin kantajalla on oikeus, saattaa olla mahdollisuus edustaa itse itseään tietyn kynnyksen alittuessa. Toinen syy saattaisi olla kansallisen lainsäädännön mukaan se, että vähäisiä vaatimuksia koskevissa menettelyissä annettavaan tuomioon ei voida hakea muutosta. Suomen hallitus huomautti, että jos kantajan on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan, mikäli kanne menestyy osittain, ja hän on epävarma lopputuloksesta, hän saattaisi päättää vaatia pienempää summaa.

⁵⁷ Kuluttaja saattaisi esimerkiksi pandemiatilanteessa katsoa, että sopimuksen peruuttamisesta aiheutuva riski pitäisi jakaa oikeudenmukaisesti.

⁵⁸ 38 kohta.

⁵⁹ Tässä yhteydessä voidaan esittää kaksi esimerkkiä. Ensimmäinen on 17.5.2022 annettu tuomio Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397; jäljempänä Unicaja Banco -tuomio). Kyseisen tuomion asiayhteys on hyvin erityinen. Sitä on luettava 21.12.2016 annetun tuomion Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980; jäljempänä Gutiérrez Naranjo -tuomio) valossa, sillä unionin tuomioistuin totesi siinä Tribunal Supremón (ylin tuomioistuin, Espanja) oikeuskäytännön direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan vastaiseksi siltä osin kuin siinä rajoitettiin ajallisesti palautusvaikutuksia, joita liittyi siihen, että tuomioistuin totesi tietyn tyyppisen ehdon ("vähimmäiskorkoehdot") kohtuuttomaksi, koskemaan vain määriä, jotka oli maksettu kyseisen ehdon perusteella sen jälkeen kun oli tehty päätös, jossa kohtuuttomuus todettiin. Unionin tuomioistuin totesi tuomiossa Unicaja Banco lähinnä, että dispositiivisen periaatteen ei pitäisi estää tuomioistuinta, joka käsittelee valitusta tuomiosta, jolla on rajoitettu ajallisesti kuluttajan kohtuuttomaksi todetun ehdon perusteella aiheuttomasti maksamien määrien palautusta, esittämästä viran puolesta perustetta, joka liittyy direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan rikkomiseen, ja määräämästä näiden määrien maksamisesta kokonaan takaisin, jos sen, että kyseinen kuluttaja ei ole riittauttanut kyseistä arviointia, ei voida katsoa johtuvan hänen täydellisestä passiivisuudestaan. Kyseiseen tapaukseen liittyvissä olosuhteissa se, että kuluttaja ei nostanut kannetta asianmukaisen määräajan kuluessa, olisi voinut johtua siitä, että kun unionin tuomioistuin antoi tuomion Gutiérrez Naranjo, määräaika, jonka kuluessa oli kansallisen lainsäädännön nojalla mahdollista nostaa kanne tai vastakanne, oli jo päättynyt. Toinen esimerkki on 3.10.2013 annettu tuomio Duarte Hueros (C-32/12, EU:C:2013:637). Kuluttaja oli kyseisessä tapauksessa vaatinut ainoastaan myyntisopimuksen purkamista ostetun tuotteen virheen vuoksi. Kansallinen tuomioistuin katsoi, että koska virhe oli vähäinen, kuluttajalla ei ollut oikeutta sopimuksen purkamiseen vaan hinnanalennukseen. Kantajalle ei voitu kuitenkaan enää antaa korvaukseksi hinnanalennusta. Unionin tuomioistuin katsoi, että kyseisessä erityisessä tapauksessa sen periaatteen soveltaminen, että tuomioissa on otettava kantaa asianosaisten vaatimuksiin, olisi omiaan vesittämään kuluttajansuojan tehokkuuden, koska Espanjan prosessioikeudessa ei sallita kansallisen tuomioistuimen tunnustavan viran puolesta kuluttajan oikeutta saada tavaroista asianmukainen hinnanalennus, vaikka kyseisellä kuluttajalla ei ole oikeutta muuttaa alkuperäistä vaatimustaan tai nostaa tätä koskevaa uutta kannetta.

⁶⁰ Tuomio 30.6.2022, Profi Credit Bulgaria (Kuittaaminen viran puolesta kohtuuttoman sopimusehdon vuoksi) (C-170/21, EU:C:2022:518, 44 kohta).

72. Tästä syystä oikeuskäytännöstä seuraa, että tehokkuusperiaate ja tehokasta oikeussuojaa koskeva periaate eivät velvoita kansallisia tuomioistuimia jättämään huomiotta tai ylittämään asianosaisten kanteissaan määrittämiä oikeusriidan kohteen rajoja. Kyseiset periaatteet edellyttävät kuitenkin, että kuluttajien käytettävissä on tehokkaita keinoja, jotta he kykenevät käyttämään oikeuksiaan ja vaatimaan sitä, mihin he ovat oikeutettuja.

73. Tämä johtaa siihen kysymykseen, oliko tällaisia tehokkaita prosessuaalisia keinoja käytettävissä pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevassa tapauksessa. Ennakkoratkaisupyynnössä mainitaan vain kansallinen oikeussääntö, jossa vahvistetaan oikeusriidan kohteen muuttamattomuuden periaate (LEC:n 412 §:n 1 momentti). Kansallinen tuomioistuin ei kuitenkaan käsitellyt laajemmin sitä, miten kyseistä periaatetta konkreettisesti sovelletaan Espanjan oikeusjärjestyksessä.⁶¹ Se ei myöskään käsitellyt tarkemmin sitä, seuraisiko kanteen kohteen mahdollisesta laajentamisesta toimivaltaisen tuomioistuimen vaihtuminen tai sovellettavan menettelyn muuttuminen. Tästä syystä kansallisessa prosessioikeudessa on määritettävä ne prosessuaaliset keinot, joiden avulla kuluttaja voi käyttää oikeuttaan vaatia kaikkien suoritettujen maksujen palauttamista, kunhan vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudatetaan. Tämä voisi sisältää esimerkiksi uuden kanteen nostamisen tai ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa vireillä olevan oikeusriidan kohteen laajentamisen viimeksi mainitun kehotuksesta.⁶² Tässä yhteydessä on muistutettava, että se seikka, että erityiseen menettelyyn sisältyy tiettyjä menettelyllisiä vaatimuksia, joita kuluttajan on noudatettava vedotakseen oikeuksiinsa, ei merkitse sitä, ettei kuluttaja nauti tehokasta oikeussuojaa.⁶³ Kuten olen jo huomauttanut, näiden oikeuksien toteuttamiseksi käytettävissä olevien keinojen pitäisi tarjota tehokasta oikeussuojaa.

74. Edellä esitetyn perusteella katson, että direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä SEUT 114 ja SEUT 169 artiklan kanssa, on tulkittava siten, ettei se estä soveltamasta kansallisen prosessioikeuden periaatteita, joiden nojalla oikeusriitaa käsittelevä kansallinen tuomioistuin ei saa määrätä viran puolesta kuluttajalle palautettavaksi kaikkia maksuja, joihin tällä on oikeus, jos kuluttaja on vaatinut pienempää määrää. Kansallinen tuomioistuin on kuitenkin velvollinen soveltamaan direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa viran puolesta, jos sillä on käytettävissään kaikki tämän edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat, sillä edellytyksellä, että kontradiktorista periaatetta noudatetaan. Kansallinen tuomioistuin on erityisesti velvollinen ilmoittamaan asianmukaisesti kuluttajalle oikeuksista, joita tällä on kyseisen säännöksen perusteella, ja prosessuaalisista keinoista, joita tällä on käytettävissä näihin oikeuksiin vetoamiseksi ja joiden on mahdollistettava tehokas oikeussuoja.

⁶¹ Oikeusriidan kohteen mahdollista muuttamista koskevat säännöt saattavat vaihdella oikeusjärjestyksestä toiseen. Esimerkiksi Ranskan siviiliprosessioikeudessa asianosaisten esittämiä vaatimuksia ei lähtökohtaisesti voida muuttaa lukuun ottamatta liitännäisvaatimuksia, joiden on liityttävä riittävän läheisesti alkuperäisiin vaatimuksiin (siviiliprosessilain (Code de Procédure Civile) 4 §. Ks. Cadiet, L., Normand, J. ja Amrani-Mekki, S., *Théorie Générale du Procès*, 3. painos, Thémis droit, Puf, 2020, s. 741, jossa selitetään, että kanteen muuttamattomuuden periaate on muutettu tuomioistuinten valvonnassa olevaksi muutettavuuden periaatteenksi (*”principe directeur du procès, l’immutabilité du litige s’est muée, au fil du temps, en principe de mutabilité contrôlée du litige”*). Saksan siviiliprosessissa siviiliprosessilain (Zivilprozessordnung, jäljempänä ZPO) 263 §:ssä säädetään, että sen jälkeen, kun oikeusriita on tullut vireille, kanteen muuttaminen edellyttää yleensä toisen asianosaisten suostumusta tai sitä, että tuomioistuin pitää muuttamista tarkoituksenmukaisena. ZPO:n 264 §:ssä jätetään kuitenkin tietyt tilanteet ZPO:n 263 §:n mukaisten kanteen muuttamista koskevien sääntöjen soveltamisalan ulkopuolelle, ja siinä mahdollistetaan prosessiekonomisista syistä se, että kantaja tekee muutoksia (Bacher, K. teoksessa Vorwerk, V. ja Wolf, C., BeckOK ZPO, 47. painos., Verlag Beck München, 2022, 264 §:n 1 momentti). Tavoitteena on välttää uudet oikeusriidat ja säästää asianosaisia, mutta myös tuomioistuinta, siltä, että niiden pitäisi käsitellä toistuvasti samaa asiaa (ks. Foerste, U. teoksessa Musielak, H.-J. ja Voit, W., *ZPO – Zivilprozessordnung*, 19. painos, Verlag Franz Vahlen, 2022, 264 §:n 1 momentti).

⁶² Ks. vastaavasti tuomio 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, 39 kohta).

⁶³ Tuomio 31.5.2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, 50 kohta).

Ratkaisuehdotus

75. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Juzgado de Primera Instancia n° 5 de Cartagenan (Cartagenan alioikeus nro 5, Espanja) ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

- 1) Ensimmäisen kysymyksen tarkastelu ei ole paljastanut mitään, joka saattaisi vaikuttaa matkapaketeista ja yhdistetyistä matkajärjestelyistä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 90/314/ETY kumoamisesta 25.11.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2302 5 artiklan pätevyYTEEN.
- 2) Direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä SEUT 114 ja SEUT 169 artiklan kanssa, on tulkittava siten, ettei se estä soveltamasta kansallisen prosessioikeuden periaatteita, joiden nojalla oikeusriitaa käsittelevä kansallinen tuomioistuin ei saa määrätä viran puolesta kuluttajalle palautettavaksi kaikkia maksuja, joihin tällä on oikeus, jos kuluttaja on vaatinut pienempää määrää. Kansallinen tuomioistuin on kuitenkin velvollinen soveltamaan direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa viran puolesta, jos sillä on käytettävissään kaikki tämän edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat, sillä edellytyksellä, että kontradiktorista periaatetta noudatetaan. Kansallinen tuomioistuin on erityisesti velvollinen ilmoittamaan asianmukaisesti kuluttajalle oikeuksista, joita tällä on kyseisen säännöksen perusteella, ja prosessuaalista keinoista, joita tällä on käytettävissä näihin oikeuksiin vetoamiseksi ja joiden on mahdollistettava tehokas oikeussuoja.